„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године $17^1/_2$ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћасе по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 83. У Новоме Саду у недељу 1. (13.) јуна 1880. ГОДИНА XV.

УГАРСКО-ХРВАТСКА НОВА ПОГОДБА.

На зем. сабору у Загребу долази нова погодба међу Угарском и „хрв.-слав.-далм. краљевином“ на дневни ред. Садржину њену дознасмо понајпре из „П. Лојда“, јер се равногласан предлог подноси и уг. сабору. Мотиве, или основе и разлоге читамо у „Обзору“, који је у свом 129. бр. саопштио извештај краљ. одбора о предложеној погодби. Можемо дакле, а и дужни смо један поглед бацити на тај предлог, који ће — о томе нема сумње — од оба сабора усвојен бити, и који ће том међусобном погодбом, односно законом и једне и друге земље постати.

Нова погодба није државоправна, него финансијска, пошто погодбени закон од год. 1868. државоправни међусобни одношај стално уређује за све време, док се не би обе стране споразумеле на промену у том погледу, а само финансијски одношај оставља поновној ревизији, односно погодби од десет на десет година.

Поред свега тога, што државоправни одношај није био предмет ревизије, и односне нове погодбе, и што је дакле дискусија о томе сада безпредметна, ми ипак не можемо, а да и овом приликом не обележимо: да стојимо на државоправном становишту, што га је народна странка све до год. 1873. заузимала, јер ма какав објективни, предметни обсег унутрашње самосталности, или зем. автономије био, ми га и у ширем обсегу, него што је сад, не би могли право „автономним“ замислити, и сматрати, до год и зем. сабор и зем. влада за тај свој делокруг немају самосталног, само са круном непосредно у односу стојећег државоправног положаја. Самостално унутрашње законодавство је алфа, самостална унутрашња извршна власт — обоје под уставним упливом круне, — омега је земаљске автономија.

Но ово је само за обележење нашег начелног становишта, што за сад нема практичне цели.

Међу тим не можемо, а да и опет не нагласимо, да је и онако већ обећана и предстојећа спојидба крајине могла и требала повода и основа дати: да се и државоправни одношај ревидише, у том случају наравно у сутицају са заступницима крајине, и да крајина уставним путем уђе у дом и под кров уставни, што би га и сама ако не из нова саградила, а оно према својим потребама и жељама поновила, доградила и по могућству раширила. Но и ово је за сад практично претурено питање, и ми остављамо посланицима крајине, кад се посве развојачени у заједничком зем. сабору у Загребу стеку, да потребама, жељама, а и правима својима израза и живота даду.

Сама нова погодба као чисто финансијска остаје — стара по уговору од год. 1868. и доправку од г. 1873. са разликом, што је од пре на $6._{4407\cdot799}$ постотака утврђени кључ приноса на заједничке аустро-угарске и угарско-хрватске трошкове сада сведен на $5._{700\cdot989}$ постотака, но и то, као што у извештају стоји, с тога, што су из прихода Хрватске и Славоније излучени приходи из развојачене крајине. За текућу праксу пак кључ тај нема толико вредности, по што остаје при поправи погодбе од год. 1873. по којој се од прихода Хрватске и Славоније за унутрашње потребе одлучују 45 постотака, а 55% постотка је намењено на рачун заједнички трошкова, који ће тешко залећи на ове.

Хрватски краљ. одбор тражио је био, да приходи од посредног (неизравног) пореза из развојачене крајине такође потпадају деоби међу Хрватском и Угарском по постотку 45:55, и према томе да се она свота, која би за прошле године из тих прореза припадала њој, у колико није урачуњена, накнади. То је било једно од главних нових потраживања хрв. краљ. одбора. Од тих је пореза добила Хрватска своју квоту год. 1873., 1874. и 1875. но Угарска је заступала становиште, да се ти приходи не тичу грађ. Хрватске и Славоније, и пошто је исплата од год. 1873. „из превиђења“ уг. рачуноводства већ прешла била одобрење уг. сабора, то је уг. краљ. одбор за год. 1874. и 1875. тражио накнаду, место да се Хрватској још доплати за год. 1876., 1877., 1878. и 1879. Та је размрица решена тим: да „нико ником ништа“ накнадити, или платити нема, и то с обзиром на другу неку размирицу у попледу верозаконских и научних заклада. Хрватска је т. ј. тражила од тих њој припадајућих, али под руковођењем угарске владе стојећих фондова главичну своту од 1,576.804 фор. или са каматом 1,665,192 фор. Угарска пак тражила је обрачун оне своте, што је бивша аустријска влада из заједничких уг. хрв. фондова издала на хрв. вероисповедна и просветне цели у у своти од 1,729.800 фор. коју је угар. министар финансије био био на 1,871.322 фор. рачунао. И ту се поравнало тиме: да „нико ником ништа“ дати нема.

Хрватских 45% за унутрашње потребе разумевају се „на чисто“, т. ј. по одбитку свију административних и манипулцијоних трошкова за распис и утеривање непосредног и посредног пореза, и за руковање домена — добара — и других јавних прихода, изузимајући трошкове заједничке финансијске управе. Кад се дакле узме у рачун, да је у угарској руци опредељивати и у првој линији обрачунавати издатке, који се одбијају од прихода, то се онда види, како стоји — рачун.

Од обрачуна, т. ј. од учешћа хрватског у заједничким приходима изузимају се: заједничка царина, која припада Угарској на обрачун са Аустријом; винска и месна потрошарина, која припада хрв.-слав. општинама; беловарски кат. бир, који припада Хрватско-Славонској; таксе за војничко ослобођење на основу закона од г. 1880. које имају своју особену цел; биљеговина од жељезничких и парабродских предузимања и од агенција осигур. друштава; даље на закону од године 1875. основани транспортни данак и биљеговина за поштарска товар-писма; но на рачун последње рубрике даје се Хгватској годишње 20.000 фор. без права на сувишак. Изузете су од обрачуна такође оне посредне даће, што развојаченој, али још неспојеној кра-ини долазе од дувана, соли, биљега и лутрије.

То је нова погодба.

Какву је — лутрију с њом хрв.-славонска краљевина извукла, остављамо на пресуђење српско-хрватском јавном мишљењу.

У извештају одборском, којим се нова погодбена основа пропраћује, наваћа се: како је прекор Мађара, да Угарска Хрватској плаћа, у колико приходи Хрватске и Славоније не залежу квоту, што за заједничке трошкове спада на Хрватску, у толико не основан, што је Угарска правила државне дугове, и те такође на рачун Хрватске и Славоније, с којима је заједничке приносе Аустрија подмиривала. Ми би још и то могли додати: да се и оним новцем, што се издаје на финансијске, порезне, обртне и сваковрсне „заједничке“ власти и чиновнике у Хрватској и Славонији издржавају понајвише синови Угарске или — мађарски.

Да је и ова нова погодба „крпеж“, то је очевидно. Све да стоји то, што се са мађарске стране каже, да Угарска неке новчане жртве приноси, Хрватска и Славонија државоправно не само да на истом месту стоји, него и натраг иде. И ту се показује, шта значи „Еленерова“ мађарска „пракса“. У погледу саме крајине има у новој погодби једна „црна“, бар нејасна тачка. Каже се: „чим се сад још одељено управљани део војничке границе делом, или укупно такође административно са Хрватско-Славонијом сједини.“ — Шта значи то: делом или сасвим? Зар ће моћи бити и само од дела? Хрвати полажу на државо-правном, и у опште на политичном пољу у нади, да ће таким поступком доћи и до Босне-Херцеговине, а ево у новој погодби — место да се крајина већ спојила, или спаја, а оно се наговешћава и могућност, да се ни крајина не споји цела. Бар нама се смисао чини нејасан, и — сумњив.

Зајиста, кад посмотримо резултат оне „грмљавине“ око преговора о новој погодби, то се мора запитати: какав је резултат од parturiebant?

88

СМУТЉИВЦИМА И ЗАБЛУДЕЛИМА.

Када се оно прошле године на уг. сабору водила дебата о присилном уваћању мађарског језика по свима школама у Мађарској, и када се од свију српских посланика нашао само један одрод, да говори у хатар поменутог мађарско-шовинистичког зак. предлога, рекао је један од романских посланика нашем једном овако: „и у нас имаде свакојаких људи, ал таког л . . . . ., као што је С., зајиста да немамо.“ Та тврдња беше у истини сасвим основана. Иста изрека важила је како ваља за ондашње прилике, а исто тако и још већма, важи и за данашње.

Колико се год пути спомене злогласна промена у нашој хијерархији, толко се пути следи крв у Србину, толико пути зацрвени образ нам од стида, кад погледамо унаоколо око себе, те видимо, каквих имаде црних душа у нас, како се овде онде још једнако налази по који смутљивац, што лагом каља вавек светло чело у Србина! Ил зар да другачије назовемо људе, који су за љубав зоби узели на се, да бране до сад још нечувени и невиђени поступак са нашом народно-црквеном автономијом, само за то, да лажним својим проповедима, онако олако, до тога дођу, да пред светом прикрију своје умно и материјално банкротство.

Глас о напоменутом противавтономном поступку дирнуо је најнемилије сво овострано Српство. Народ ево сваким даном све већма и већма устаје, да у преставкама на саборски одбор уједно изрази и своје незадовољство. Свака така претставка је морална ћушка за садањег владику — администратора. До сада већ то урадише све знатније општине наше, за које можемо дојиста рећи, да су у ствари претставници васколиког јавног мнења у нас у том погледу. Нема ваљада једнога озбиљног, свесног и савесног човека у нас, који се не би слагао са претставком новосадске општине. Народ је наш показао доста самосвести у том погледу, а надамо се, да ће у најскоријој будућности још и боље то засведочити.

Прљава ствар не може се бранити достојанственим сретствима; каква је она, така јој је и обрана. Е то потпуно важи за садање наше прилике на народно-црквеном нам пољу. Употребљено је све и сва, да обрана буде начелна, ал се то не постиже. Не нађе се ни један честит Србин, да брани ону ствар коју наш цео народ осуђује, — ал се нађоше људи, који су већ давно образ свој под ноге метнули, да стану на добро плаћени браник за администратора и администраторство, и да са блатом бацају на људе, који су својим поштеним радом заслужили уважења и неограничене одности у васколиком нам нероду и васцелом поштеном свету. Таки могу бити само људи, који начелно не маре ни за какву ствар и који су у стању бранити сваку па и највећу глупост.

Борби је места само онда, када човек има поштена противника. Тога у нас данас није. Баш за то видимо, да наш цео народ презире њих неколицину, што по Новом Саду и Карловци муте. Што „Застава“ није повела борбу са тим и таким противницима, лако је разјаснити. Или зар би то била борба, достојна озбиљна човека? Зајиста да не би. Тако се даје разјаснити игноровање, јер друго шта и не преостаје, наспрам таких противника. О томе је свако у нас уверен, да то игноровање није знак слабости, већ знак презрења, — што и заслужују људи, који по туђих праговах пузећи, заоснивају себи срећу у несрећи народној. Или зар ко може озбиљно узети, да је њихова љубав према цркви, православију итд. искрена? Осим безумних, данас о томе нико не двоји. Ко дакле да не каже, да је против такових противника најбоље оружје игноровање? Можда и ја овом приликом не бих изишао ван тога колосека, да за то не говоре неке и неке околности.

Видимо, да смутљивци развијају на све стране агитацију, радећи у народу нам за претставку против сазива сабора, па шта више, још и то примећујемо, да их доиста имаде, који заблудише. Позитивни резултати агитације противника наше автономије тако су малени, да их нико не ће узети у обзир. До сада су усљед обмана заблудела само некоја малена српска сеоца, — сва скупа тек ако износе број становништва, као скоро ма која српска општина, која је усвојила новосадску претставку. Те измајсторисане проту-претставке нису у стању обратити нам особите пажње, ма да се противници наши за њих, ко утопљеник за сламку хватају. Садање наше примедбе тичу се више будућности него ли садањости. Нужно је рећи коју реч, да нам не би још које општине може бити пале у заблуду, те каљале и себи, а и нама образа, у незнању и усљед обмана.

Какво је оружје у наших противника. Ево какво. Из почетка су се трудили, да администраторству даду правна основа, позивајући се у томе на разне прецеденсе из пређашњих времена. Када су их наши ваљани посланици на уг. сабору у том погледу у тикву сабили, бацише се на друго поље, дотичући се слабијих страна нашег народа. Зна се у опште, да нам је народ хрђав платиша, нарочито још онде, где се то силом не изискује. За то добро знаде и противничка клика, те с тога и излази са тим разлогом на среду, да нам није до саборисања, докле год се не исплате саборски трошкови из прошлих година, јер та несавесна клика знаде, да се на тај лепак најлакше даје привући наш прости свет. Не кажем, да је тај разлог прибавио много присталица онима, који богу само за говов новац поје, ал примећујемо да се где-где ипак налази неколицина, који верују у озбиљност тога разлога, а то с тога јер су у заблуди. Ми их искрено сажаљевамо, те се са овим ретцима не обраћамо к њима, но осталима, који не заблудише, који још увек иду, а и ићи ће ако бог да, вавек правим путем.

Саборски трошкови од 1860. год. амо, нарасли су истина до знатне своте, но саборски се одбор постарао за уплаћивање, узев у обзир материјалне прилике, у којима нам народ живи. Тако је некојим општинама дат и десетогодишњи рок за исплаћивање саборских трошкова. Није нам потребна екзекуција од стране неког трећег. Наши народни фондови и нису за то, да их једу мољци и калуђери, но да испомогну нашем свету онде, где то може бити без уштрба икоме и ичему. Време исплате дугујућих саборских трошкова наша је интерна ствар, за коју ћемо се ми већ сами знати постарати. Чудимо се, да у том погледу имаде тако наивних људи у нас, те све за готов новац купују, што год им се нуди. Но на срећу, та је клика тако малена и у моралном погледу тако опала, да заједно са разлозима јој никада не ће и не може стећи себи авторитета у нашем народу, који уме добро разликовати искрене своје пријатеље од смутљиваца.

Ти исти веле даље, трошили смо и трошимо толико новца на безкорисно саборисање. И то је импертиненција, каква се само код таких људи замислити даје. Знамо ми врло добро, да је саборисање некима кост у грлу. Противници автономије наше, уједно су и непријатељи цркве и народа нам. Автономија је уродила добрим плодом, а уродила би куд и камо још и бољим, да није било подривача. Имаде људи, који су баш себи у задатак ставили, да по што по то иду против свега, што би користило нашој народној ствари, а све из најсебичнијих побуда. Ви, букачи православља знајте, да православље не лежи у фарисејству и „богослуженьима“ у хатар кортешовања. Много узвишенији људи позвани су, да буду носиоци православља. Само име не даје ни коме права да се њим размахује.

Противничкој клици неправо је, што се на саборско заседање просечно 20.000 ф. троши, те је против тога подигла читаву хуку-буку, да не буде сабора, да се тај новац уштеди, а да се заостатак уплати, не распитујући много, да ли ће тај тобожњи обзир према уштеди користити ил шкодити нашем народу. И тај разлог само је најпростија фраса, којој ни ко не ће поверовати. А што те исте лармације не вичу и против тога, што је садањем администратору осим владичанске му плате придодато још 24.000 фор.? Поред наших тако оскудних материјалних прилика, администратор вуче плату, какву нема ни највиши чиновник у држави, Ако је игде места изреци: „nihil de nobis sine nobis“, овде јој је зајиста. Ако не

ћете сабора, а оно ћете још годинама имати администратора, оваковог каквог данас имате, са још већим плаћањем, но што би вас коштовао сабор. То ми сви врло добро знамо, из каквих побуда агитују за проту-претставке пријатељи калпак-камилавке. Презиримо их а не дајмо се ни пошто од њих обмањивати!

α—ω.

Политички преглед.

Сви **покрајински сабори у Аустрији** отворени су 27. маја, и то они у Прагу, Инзбруку, Чрновицама и Задру па дотична оба земаљска језика. Прва седница била је да богме свугде посвећена чисто конституитивним пословима и на свим местима прошла је без и кака значајнија момента. Осим малих изузетака, беседе саборских председника немају никаке политичке боје, па тако исто ни беседа чешког земаљског надмаршала. Кнез Карло Ауерсперг, отварајући чешки сабор, напомену, како се сабор није дуго састајао, но узроци су томе, рече, били тако важни, да се та жртва морала принети на жртвеник благостања целокупне државе. Из беседе, којом је земаљски маршао, гр. Вођицки, отворио галички покрајински сабор, види се, да ће Пољаци изаћи на среду са неким концесијама, у којима децентрализија управе игра знатну улогу, и да се надају, да ће своје жеље у садашњој ери постићи. На крањском сабору дао је заступник земаљског капетана и вођа Словенаца, др. Блајвајс, одмах на првој конституитивној седници изјаву словеначке народне странке, у којој та земаљско-саборска мањина проглашује, да она и сад, као и до сад, сабор сматрају за незаконит, али вели, да ће и пак, и то само из родољубља, њему на учествовати. У тој изјави и огради сажаљава словеначка народна странка, што петиција словеначких заступника, којом исти иште, да се покрајински сабор распусти, није решена; но они се надају, да ће се то под садашњом владом урадити, те да ће се садашњи сабор распустити, како би народ реформом земаљског изборног реда могао покасти своју праву вољу.

Од свију покрајинских сабора да богме да се највећа пажња поклања чешком сабору, јер тамо се очекују ствари, које ће бити последица новом политичком правцу, што је тафеовом ером инаугурисан. Већ на другој седници сабора поднет му је нацрт **изборне реформе**, којим се мења досадашњи изборни ред за чешки пекрајински сабор. Реформа се односи само на велики посед, који се по владину поднеску дели на две курије. У прву долази фидејикомисарски посед и они нефидејикомисарски поседници, који плаћају преко 10.000 ф. земљарине, и ти сви скупа чине једно изборно тело; друга курија дели се на пет изборних телеса, територијално одељених, налик на разделу галичког велепоседа, и у ту курију долазе сви велепоседници, који нису у првој. Прва курија бираће 32 заступника, а пет изборних срезова друге курије свега 38 заступника. Тих пет изборних срезова тако су ограничени, да је у трима сигурна већина чешка. Ако тај нацрт изборне реформе продре, онда је Чесима у велепоседу осигурана већина, па по том и у сабору. У мотивима к тој реформи вели се, да се до сад највише тужба дизала на састав велепоседа, који у сабору одлучује већину. Један једини глас одлучивао је, по што су обе странке у велепоседу по броју скоро са свим једнако јаке, тако оа се у на пред тешко могло знати, где ће бити већина. Последица је томе била, да је знатна мањина била искључена из земаљских послова. Томе се стању пак мора помоћи, јер не одговора основима репресентативне системе. С тога је, вели се на крају мотива, влада узела иницијативу, да измени земаљски изборни ред, не сав, јер то за сад није њена интенција, ма да би га целог требало изменити, — него само онај део, што се тиче велепоседа. Чешки клуб конституисао се 28. маја, изабравши Ригера за начеоника, и одмах је узео у претвес реформу земаљског изборног реда. Чешки заступници поздравили су је као почетак испуњавања њихових тражбина. За тим је изабран одбор за претрес истог поднеска. Младочеси нису дали да их бирају у одбор.

Ма да се већ са свију страна јавља, да се може сматрати, да **арбанашког покрета** више нема, да се истрошио у неколико прокламација и изјава, и пак је вредно, историје ради, овде нешто забележити. „Беч. оп. нов." изаслале су познатог војеног писца, Спиридона Гопчевића, као свог дописника, на поприште арбанашког покрета. Дописник. стигавши тамо, почео је пре неки дан извештавати. У свом првом писму од 10. маја прича Гопчевић, како се међу Арбанасима, нарочито римокатолицима врло агитује за Аустрију, агитују католички попови и калуђери. На позив, да се и Арбанаси мухамедовци придруже покрету у корист Аустрије, добили су емисари од истих Арбанаса овај одговор: „Ми ћемо бити неутрални, док не видимо, да Аустрија приступа окупацији (Албаније), јер без њене помоћи не можемо се у исто доба и с Црном Гором и с Портом борити". Средња Албанија, вели Гопчевић, скроз је за Аустрију. Што се тиче северне, уверавали су га тамошњи попови, да су фрањевци од реда сви талијански агенти, али да не агитују с папиним знањем. Наилазећи свуда на симпатију спрећу Аустрије, Гопчевић прича у другом писму од 22. маја, да га Арбанаси сваки час запиткују: „Та кад ће нам аустријанци доћи? Како би онда са свим друкче наша земља изгледала! Чујемо, да се Босна за годину дана тако предругојачила, да је човек не може познати. Не бисмо ништа већма желели, него да постанемо ћесареви поданици". Кад их је Гопчевић занитао, би ли они готови били, да порез плаћају и војнике дају, одговорили су му, вели, да то не би наишло на препоне; ма да је Порта д сад из Албаније узимала замо својевољце и ма да су само вароши и долине порез плаћале, и пак би Арнаути били готови на сваку жртву, само кад би се Аустрија за њих заузела. Што се тиче талијанских агитација, Гопчевић вели, да су фрањевци били несретни са својим агитацијама. Свуда је слушао, где Арбанаси говоре, да би Италији од срца захвалили, кад би им озбиљно помогла, али волели би аустријску владавину. Не ћемо да истражујемо, колико има истине у том причању, али ваља знати, да се Гопчевић за време балканских ратова за слободу заузимао за слободу и самосталност источних народа. Tempora mutantur.

Заступници у Цариграду нису, као што је било јављено, 26. маја, него тек сутра дан почели заједнички уређивати **идентичну ноту**. 26. маја био је код султана свечан пријем новог француског посланика, Тисота, и због тога није била предузета заказана радња. Овде ваља напоменути, да је погрешка, кад се говори о колективној ноти. Колективну ноту потпишу сви заступници, па их њихов дојен (најстарији по годинама заступник) преда на дотично место. То је Енглеска и била предложила, но неке силе, међу њима и Аустро-Угарска, одвраћале су од отог најоштријег начина дипломатске изјаве. Закључено дакле би, да се идентична нота „collectivement" преда, т. ј. у једно исто доба од сваког појединог заступника. Неки веле, да ће сваки поједини заступник предати две ноте: у једној се јавља за састанак конференције, у другој се позива Порта, да изврши берлинске одлуке гледе Црне Горе и Јерменске. Берлинској конференцији поднеће се шест предлога о решењу грчког питања, на име: од конгреса протоколарно установљена исправка границе, два турска, два грчка и вадинктонов предлог, што је у своје време стављен.

Из Цариграда стиже вест, да је 28. маја тамо обављена промена, која је поодавно већ била навешћена, **промена министарства**. Велики везир, Сајид паша, и министар спољашњих, Сава паша, отпуштени су, а место њих позвани су у министарство Кадри и Абедин паша. Кадри, који је још под Сајидом био министар трговине и јавних послова, задржава тај портфељ и постаје министар премје, а досадашњи солунски гувернер, Абедин паша, постаје министром спољашњих. Остали стари министри остају. Султан је Абедину послао хат, у ком му заповеда, да што пре изведе реформе и одржи пријатељске свезе са великим силама, али и очува султанова суверена права. У промени министарства види „Тајмс", да султан осећа гешенов значај, те гледи, да се у очима Јевропе оправда. Променом министара Абдул Хамид је сад по други пут укинуо велико-везирско достојанство, јер Кадри је постављен за министра премјера, а не за садразама. Нови министар спољашњих, Абедин паша, пореклом је Арбанас, родом из Превезе из чувене епирске породице Дино. Сад му има својих 40 година, говори добро француски и грчки, био је до сад гувернер у Варни, Смирни, Дијарбекиру и у Солуну. Он је био и члан грчко-турске комисије, која је лане радила у Цариграду. Његово наименовање неки тако тумаче, да Порта баш није вољна, да Пјевезу Грчкој уступи.

Из листова.

Монархов пут још једнако налази коментара, нарочито у угарској преси, која никако не може да сакрије завист и љубомору своју наспрам Чеха. **„Пешт. Лојд"** пита се, шта значи тај чин круне, па у одговор на то вели:

„Разуме се, да у интенцијама Њег. Вел. лежи само мир и измирење, али нема никаког јамства, да ће се те интенције испунити. Шта значи пут у Чешку с оним сјајем и званичним сценирањем, и то одмах и после одвећ кратка борављења Њег. Вел. у Будапешти? Треба ли тим да се појача мишљење, да је Беч средокраћа државе, једино стална столица монархова, од куда се час Угарска, час друга која земља Њег. Вел. кратком посетом усрећава? Или се зар тим хоће да посведочи, да кратко борављење краљево у будимском двору није био символ признања самосталности угарске круне и њезиних историчких права, као год што није монархово борављење у прашком двору признање самосталности и историчких права краљевине Чешке? Или се зар хоће на против, да прашка посета са својим аранжманом тако исто изнесе на видело историчка права краљевине Чешке, као што свагдашње борављење монарха у Угарској треба да важи као поновљена санкција наше државне самосталности. Кад би остентативно обележен значај прашке посете имао ма само ту рђаву страну, да тим песимистичка схватања овде код нас само посведоче, где би се на другој страни нашла хасна, која би Аустрији из отог повикла? Хоће ли сад од иста бити мира међу Немцима и Чесима, или не ће ли се можда мржња већма по и кад распламтети? Немци, који налазе, да их политика гр. Тафеа не само угрожава у њиховој игемонији, него у право у оправданим претенсијама на чување њихових културних тековима у Аустрији, — треба ли да се они мирно и с ресигнацијом погну пред манифестицијом, која изгледа као да повећава шансе њихових народних и политичких противника? Чеси, који за луду облећу око тафеове владе, не би ли устав радикално изменили, они би морали најдивљијом страшћу планути, кад би будући привидно ближе својој мети но и кад до сад што су бмли, били на траг бачени у пређашње стање безнадежности. Била та демонстрација ма за кога и ма против кога удешена, она у данашњим приликама може заћевицу само пооштрити, никад пак не ће довести до изравнања противности, до мира и помирења. Или зар пут не треба ништа да демонструје? Онда боље да га није ни било, јер ма каке интенције биле, што су с прашком посетом скопчане, то је и пак у напредак било очевидно, да ће га обузети народносне и политичке тежње и да ће из тога градити утеху и и охрабрење. У Аустрији се одвећ велика улога круни даје, а да би се њене манифестације могле одвојити од дневних питања. У след несигурности и лабавости шаровитог политичк г живота у овој монархији само је династичка мисао стабилна; у сред борбе за право и предност, међу племеном и племеном за чување и поспешење разних култура — само је сфера круне, камо таласи борбе не допиру и од куд се победиоцу умереност налаже, побеђеном умирење улева. Ко би сад смео на лаку руку и тог фактора увући у политички и народносни покрет?"

Ту долази тешка оптужба аустријског министарства, па онда завршује чланак:

„С тога ће се због прашког пута и његових последица тафеовом министарству судити. Монархичка мисао дубоко је укорењена у срцима аустријских и угарских народа, тако да је ни велике буре не могу уздрмати, али тафеово министарство одвећ је фрагилна ексистенција, а да не ће подлећи под теретом одговорности, коју је на се приређењем царева пута натоварило."

Законски предлог

о инартикулацији финансијске погодбе, уговорене међу Угарском и краљевинама Хрватском, Славонијом и Далмацијом.

Пошто је установљено у §. 12. законскога чланка I.: 1868. трајање финансијскога дела погодбе опим законским чланком углављене, а затим и рок, до којега се законом од 9. (21.) фебруара 1878. привремено продужио исти финансијски део погодбе, изтекао, склопила се је начином у §. 70. зак. чланка I.: 1868. прописаним и у заједничком споразумку нова финансијска погодба међу сабором краљевине Угарске и сабором краљевина Хрватске, Славоније и Далмације.

Како је ту погодбу Њ. цесарско и краљевско апостолско Величанство одобрило, потврдило и санкцијонисало, она се овим као укупни темељни закон за краљевину Угарску и за краљевине Хрватску, Славонију и Далмацију уврштује међу законе, као што следи:

§. 1. Све оне тражбине, односно дужности, што су од стране Угарске напрема Хрватској и Славонији или обратно од стране Хрватске и Славоније напрама Угарској у прошлости, рачунајућ у прошлост и годину 1879. до последњега децембра 1879., постојале под којим било насловом, имају се замените изравнаним сматрати, тако, да од 19. децембра 1879. (1. јануара 1880.) из времена, што је пред тим даном трајало међу Угарском и Хрватском и Славонијом, непостоји ни једна како му се драго звала тражбина, дотично дуг.

§. 2. Према овом од стране краљевина Хрватске, Славоније и Далмације у §. 11. законскога чланка I.: 1868. признатом начелу, да су те краљевине дужне према својој порезној снаги приносити оним издатцима, који се иште за скупне послове, то међу земљама круне угарске и осталим земљама Њ. Величанства признане, то међу свеколиким земљама круне угарске у зак. чл. I.: 1868. набројене: тој порезној снаги примерни размер, на подлози оних истих службених података, на којих је подлоги зак. чл. XIX.: 1878. угарскога сабора углављен за доба до конца године 1877. приносни размер земаља угарске круне на скупне послове напрема осталим земљама Њ. Величанства, установљује се за то исто доба гледе Угарске са $94/_{4\cdot299\cdot011}$ гледе краљевина Хрватске и Славоније пак са $5/_{5\cdot700\cdot989}$ постотака.

§. 3. Пошто ипак наведени у §. 13. законскога чланка I.: 1868: обзири трају још и у ово време, пристаје краљевина Угарска драге воље и сада на то, нека се од прихода краљевина Хрватске и Славоније становити део, који се за трошкове унутрашње управе тих краљевина углављује у овој погодби и за трајања ове погодбе, пре свега излучи, преостала пак иза покрића потребе унутрашње управе свота нека се употреби на трошкове скупних послова.

§. 4. На темељу изречених у горњим параграфима начела углављује се међу Угарском с једне, међу Хрватском и Славонијом с друге стране следећа финансијална погодба:

§. 5. Потреба унутрашње самоуправе краљевина Хрватске и Славоније имаде се за време од 19. децембра године 1879. (1. јануара 1880.) почињући, док траје међу краљевинама круне угарске и осталим земљама Њ. Величинства нагода, склопљена гледе размера приноса на трошкове заједничких послова, пре свега покривати са 45% изравних и неизравних пореза и других јавних доходака краљевина Хрватске и Славоније, у колико ти приходи не падају међу установе §. 6. овога закона, т. ј. толико постотака чистих јавних доходака истих краљевина има се изручивати у ону хрватско-славонску земаљску или муниципалну благајну, камо ће то желити законодавство или влада здружених краљевина.

Петдесет и пет постотака свих доходака краљевина Хрватске и Славоније имаде се за покриће заједничких трошкова изручивати у заједничку благајну државну.

Израчунање 45% чистих јавних доходака краљевина Хрватске и Славоније бива тако, да се од укупних изравних и неизравних пореза, од прихода државних добара лежећих у краљевинама Хрватској и Славонији и од иних јавних прихода у колико ови непадају у установе §. 6. овога закона, одбију само издатци, који су скопчани с расписивањем и утеривањем пореза, неразумевајућ амо трошкове заједничке управе финансијалне с администрацијом државних добара, с произвађањем и непосредним руковањем неизравних пореза, пристојба и иних јавних прихода.

За оне порезне заостатке, који су до краја године 1867. укључиво постојали а после 20. децембра 1879. (1. јан. 1880.) унишли, ваља и унапред §. 30. законскога чланка I. 1868.

Када сада још под посебном управом стојеће подручје бивше војене крајине буде, делом или укупно, сједињено административно с краљевином Хрватском и Славонијом, те се за укупни тадашњи обсег краљевина Хрватске и Славоније буду могли установити коли јавни приходи, толи трошкови нутарње управе, има ће се, ако би се на темељу том показала потреба, да се преиначи горе наведена одредба овога закона, која за управне трошкове истих краљевина опредељује 45 проц. јавних прихода краљевина Хрватске и Славоније, иста преиначе ако и не буде рок, назначени у §. 2. назочнога закона, с уважењем промењених околности и правих потреба краљевина Хрватске и Славоније уделотворити начином прописаним у §. 70. чл. I. 1868.

§. 6. §. 18. законског чланка I. 1868. преиначује се тако, да се следеће ставке изузимљу од прихода Хрватске и Славоније које се по смислу §. 5. овог закона имају делити међу покриће трошкова самоуправе Хрватске и Славоније и међу покриће скупних послова:

а.) у смислу зак. чл. угарскога XII. 1867. приходи од царина;

б.) потрошарина од вина и меса, која ће се у Хрватској и Славонији и унапред моћи употребљавати на покриће опћинских расхода;

в.) свештенички бир од католичког народа у беловарској жупанији, који ће такођер моћи служити покрићу трошкова Хрватске и Славоније;

г.) војена опростна па законском чланку г. 1880. основана такса — као доходак намењен посебној сврси не може бити предметом раздеобе;

д.) уведене угарск. законским чланком XXIII. 1868. белеговне пристојбе на железничка и паробродска подузетништва и на агенције осигуравајућих друштава; провозарински порез, уведен угар. зак. чланком XX. 1875. као и белеговне пристојбе на поштарске товарне листове — сви ови приходи немају се према перценгуалном у §. 5. овога закона установљеном размеру делити, него ће се под насловом у тој тачки е) наведених јавних прихода у корист краљевина Хрватске и Славоније рачунати паушална свота од 20.000 ф. сваке године, уз нарочити ипак увет, да се ова свакогодишња паушална свота не ће моћи ни онда мењати, ако би се за трајања ове нагодбе који год од неизравних пореза у овој тачки д) наведених било повисио било умањио; најпосле

е.) они неизравни порези (дуван, со, белеговина, лутрија), који потичу из развојачене но административно још с Хрватском и Славонијом не спојене крајине, такођер не иду међу оне јавне приходе, који се у смислу §. 5. овога закона међу краљевином Угарском и краљевинама Хрватском и Славонијом деле.

§. 7. Пошто су у смислу §. 1. овога закона међу краљевином Угарском и краљевинама Хрватском и Славонијом постојале тражбине и дужности, изравнани, то се има припадајући Хрватској и Славонији део верозаконских и науковних заклада према §. 49: законског чланка I. 1868. и према §. 6. закона од 18. (30.) новембра 1873. изручити автономној влади речених краљевина.

§. 8. Све овим законом непреиначене тачке законског чланка I. 1868. за тим закона од 18. (30.) новембра 1873. остају непромењене у крепости.

Извештај одбора ванредне народне скупштине о железничкој конвенцији.

(Наставак.)

На питање: како се имају разумети у другом ставу члана 2 речи: „и водити уз долину моравску", објашњено је од стране г. министра грађевина, да се не може друкчије разумети, но да ће то бити у главноме правац наше пруге; пошто се одређује свеза с угарском железницом код Земун-

Београда. Што је пак у конвенцији неопредељиније изражен правац пруге, у толико је за нас боље, јер га можемо окренути онамо где буду захтевали наши интереси.

У одбору се истакло питање: шта значи друга тачка у 3-ћем члану конвенције која гласи: „Обе владе се обвезују да ће ове пруге предати саобраћају у одређеном року за њихово извршење, и то тако, да ће Србија отворити српске пруге почев од Београда, и да ни један ни други од оба огранка јужно од Ниша, не могу се саобраћају предати пре северне савезне пруге, разумевајући у то везу код Београда с угарском савезном пругом, која ће у то време већ бити довршена“?

Објашњавајући значај ове тачке изнесени су следећи разлози у одбору: Аустро-Угарска је најпре захтевала да постепено обрту предамо линију од Београда до Ниша, чим се који комад сагради. Наша влада није на ово пристала, но пошто с друге стране и Аустрија приноси знатне жртве имајући да сагради велику пругу на своме земљишту, то су се обе стране уговорнице сагласиле да се с отварањем међународног саобраћаја на нашој линији не почне пре докле се не сагради цела пруга од Београда до Врање, па да се тада истовремено преда међународном саобраћају. И сада стоји ствар тако, да ћемо ми моћи служити се за унутрашњи саобраћај нашом железницом у колико се она буде саграђивала, јер је то наше унутрашње питање; међународном саобраћају имав предати железницу када се цела сагради.

Почетак одакле ће се правити пруга није условљен конвенцијом. Овај се може учинити ма с које стране. Не стоји зебња да је Аустро-Угарска хтела да осигура неке своје веће интересе тиме што тражи да се пруга отвори почев од Београда. Једини узрок овога захтева лежи у жељи, да друге државе не почну на нашој прузи раније но Аустро-Угарска да развијају своје трговачке интересе, дакле да се њени интереси не оштете.

На примедбу учињену од одборника; да би требало железницу провести кроз најплодније крајеве наше отаџбине, објаснила је влада да је изабран и већ трасиран најбољи правац којим ће ићи пруга кроз Србију. Све околности и економне трговачке и војне узете су у обзир. Стручњаци свију тих струка и наш генерал-штаб изразили су се, да је обележен правац, који води кроз моравску долину правце иза Врање, најкориснији по све интересе наше отаџбине. Влада није ни мислила да ваља упутити железничку пругу другим путем, но правце на Врању.

При претресу чланка 5, поденуто је у одбору питање: за што се у четвртом ставу условљава, да вештачка комисија, коју ће владе српска и угарска изаслати ради пројектовања моста и регулисања обала, даје своје мњење и о томе, како ће се поставити београдска станица као и то, да ли овака одредба не вређа наше осећаје као независне државе? Одбор имајући у виду:

1, да се према положају Београда мора станица градити у тако званој „бари“, а овај је простор за главну станицу, као што ће бити ова у Београду, тако скучен, да се конструктер не може слободно кретати у избору места, а искуство је показало да су и најмање погрешке при постављању таких главних станица изазвале доцније огромне издатке;

2, да се мост на Сави мора толико високо дићи, да не смета пловидби по Сави, а услед тога да и висина станице зависи од висине моста, пошто једно од другог неће бити више удаљено од 500 метара, а у след тога

3, да се при постављању станице мора обратити нарочита пажња на пад и кривине пруге, пошто се зна, да јаке кривине у станици и одмах од станице отежавају безбедност саобраћаја, а велики пад не може се никако ни употребити у след познате истине, да се сваки воз и онако с много већом снагом из мира ставља у покрет, —

Налази, да постављање моста и београдске станице стоји у међусобном односу, и према томе, да све ово може само годити нашим интересима, а не може нам никако бити од штете. Покрај тога а по самој редакцији текста, мешовита комисија даје само мњење о постављању београдске станице, које ми можемо усвојити или не, када наши интереси у опште и интерес престонице на по се захтевао буде.

При претресу чланка 6 поденуто је питање: за што ће краљевско-угарска влада предати грађење савског моста једном заједничком предузимачу и да ли таква одредба неће бити штетна по наше интересе?

Одбор мисли, да је савски мост једна целина и да се његова израда не може делити, тако, да ми једну половину моста градимо, а другу половину Угарска, пошто би нам то, кад би се по неком капрису и хтело радити, могло бити само од штете а никако од користи. Покрај тога лако је знати и из обичног живота, да нико не тражи за једну зграду два мајстора и с њима особене погодбе закључује.

(Наставиће се.)

Из француске коморе.

У седници француске народне скупштине 27. маја интерпелисао је заступник Блашер, поводом скидања неких државних чиновника са звања, о унутрашњој политици републике. Између осталог рече

Блашер, да политика садашњег министарства шири неред и незадовољство у земљи. Од умерене републике постала је јакобинска. Скидања са звања рађају јавну бескарактерност, влада је створила стање, где јачи слабијег гута. Карајња је левица већ прогутала Centre gauche (леви центрум) и нада се сад помоћи од комунардске чете. Знатни министар одузео је земљи најбоље ђенерале. Република ствара политичке ђенерале. То је велеиздаја отаџбине. Што војничка деца не смеју ићи у свештеничке школе, то је чин безобзирне самовоље. (Вика.) Државне слуге треба да се понизе до агената за идућу изборну борбу. Влада поставља политику самовоље и боја, земљу хоће њојзи у службу да да. Говорник је дотле говорио, док на послетку Гамбета није приметио, да и интерпелације имају својих граница, и комора мисли, да је та граница прекорачена. (Вика на десници.)

Блашер: Под царевином пуштали су нас да говоримо.

Гамбета: Пуштамо и ми. Говорите!

Блашер заврши говор неразумљивим речима и слабим гласом.

Принац Леон интерпелује ратног министра због скидања са службе официра сухоземне војске. Министар је, рече интерпеланат деловао као политичко оруђе, он је чинио, што је комора од пређашњих министара рата захтевала, но ови нису хтели учинити. Беху то заслужни људи, који могаху војску обучавати и улити јој војнички дух, али их поскидаше, јер не исповедаху суврмене идеје и јер су католици. То пада у једно исто време с декретима о духовничким редовима. Војничкој деци стају на пут, да не иду у духовничке школе. Морбихански начеоник рече официрима: „До сад бесте лакаји владаоца, сад сте слуге слободе.“ (Десница се при свакој реченици чуди и виче, а при последњој дигне грају.)

Министар Констан побија предговорникове тврдње.

Гамбета изјављује, да не ће допустити, да министра прекидају у говору.

Прин. Леон понови, да је тај чин тако истинит, да је министар због тога префетка покудио.

Мин. Констан изјављује, да је све то пука неистина и проста измишљотина. (Левица повлађује и удари у подсмех.)

Прин. Леон. Млађе снаге одазване су и заменуте старим људима. Човек се мора бојати, да војска не ће пасти, по што још није довољно подобна за бој. (Страховита гунгула.)

Мин. рата Фар: Да, у војску су увукли политику опи пуковници, који су по банкетима против владе говорили. Политику у војску увлачити, то обара војску. Што се тиче отпуштених официра, рече, он није донео службене листе, јер у њима имају појединости, које не долазе на трибину. (Бурно одобравање на левици)

Бар. Рељ (који је такођер отпуштен) протестује против те наредбе, као незаконите.

Блашер хоће још једном да говори, али неће стављати предлог.

Гамбета износи да се гласа, хоће ли се дебата завршити. (Десница протестује и у узбуни излази из саборнице.)

Пређе се по том на дневни ред.

Иницијативна комисија предлаже, да се 2. (14.) јул прослави као народна светковина. Наке предлаже, да се та ствар одма узме у претрес. Цела левица одобрава. Рошфукол-Бисачија енерђички протестује против тога, да се прослави догађај, при ком су 80 сиротих инвалида жртвовани. Цела левица прима предлог, легитимовци гласају против предлога, бонапартовци не гласају.

ДОПИСИ.

Крагујевац, 28. маја. Пре но што пређем на дневна питања и догађаје, да вам изпричам што сам из најпоузданијих извора могао дознати о „горехваљеној“ интерпелацији на скупштини од г. 1878. у ствари Милетићевој. Ту су интерпелацију, која је ишла на то, да српска влада својим путем и начином поради, како би се Милетић пустио што пре на слободу, покренули Јован Бошковић и Гига Гершић, а извршио је Милан Кујунџић-Абердар. Влада је интерпеланту одмах своје становиште разложила поверљиво, приватно; она је била против те интерпелације из три разлога; 1. По међународној пракси нема ни једна држава права мешати се у унутарње послове друге државе. Кад би дакле српска влада и против тог правила учинила какав корак у корист Милетићу, тај би јамачно с погледом на то правило био с једне стране безуспешан, а с друге стране врло опасан у толико, у колико би створио врло примамљиву прецеденцију и повод, по коме би се Аустро-Угарска могла сваком приликом утицати у унутарње послове Србије, јер quod uni justum alteri aequum. Штета би дакле, баш кад би утицање српске владе имало успеха, по општу српску ствар далеко већа била, него што би била корист по самога Милетића. 2. Како је поступак против Милетића био чисто политичке природе и проузрокован само ратом против Турске, то се по коначном закључку мира у Берлину могло с пуним правом узети, да ће Милетић и онако бити ослобођен. 3. Према томе познавајући завојитост Мађара против свега што долази са српске стране, нема никакве сумње, да би сваки корак српске владе у корист Милетићу произвео баш противно ономе што се тим жели постићи. Они би се по својој познатој лоћици тиме из основа уверили, да је Милетић одиста био у завери са српском владом, те баш да су иначе и наумили били ослободити га, тек онда га не би пуштали: azértis! Према ужасној и неприродној раздражености Мађара против Србије и Срба могло би се то десити већ и само услед покретања тога питања у скупштини, те за то би и по саму ствар најкорисније било, да се интерпелација избрише из протокола. Ти су разлови владини били тако исцрпни, тако уверљиви, да је интерпеланат, Милан Кујунџић-Абердар сам пристао на то, да му се интерпелација не спомене у записнику.

О становишту странака према железничком питању могла се српска публика довољно обавестити из гласила београдских, „Истока“ и „Видела.“

А како је штампан већ извештај одборов, то су вам познати и разлози већине скупштинске, који су још боље развијени у закључном говору г. Ристића, кога ћу вам за који дан послати. Овде ћу вам само споменути, да скупштинска мањина није ни једног новог разлога имала за се, што га не би већ било „Видело“ споменуло. У опште је та мањина овом приликом далеко блажа и тиша била него зимус у Нишу, где су јој се, хвала квекеризму „добричина“ у тадањих министара, пре доласка г. Ристића отворили широм сви одбори, те је, узимајући попустљивост као слабост, изгубила сваку меру и сваки обзир. Узрок је тој мехкости мањине, као што је природно, чврстоћа већине, која ни једнога из опозиције не хтеде примити у одбор за конвенцију: најочевиднији и по Србију најкориснији доказ, да је опозиција потребна, па макар и овака била. — Мехкост опозиције ишла је местимице дотле, да је н. пр. иначе „жестоки“ опозицијонар и добар говорник Алекса Поповић изјавио, да прима конвенцију, само ако се прво закључи трговачки уговор. Ристић је после доказао како немогућност и опасност одлагања, тако и невгоду, кад би се трговачки уговор с Аустро-Угарском прехитрио. Само се Милош Глишић узвисио до тог степена енергије, да је владу позвао у јавној седници да даде оставку и ако та влада има три четвртине скупштине уза се па и поверење владаоца. При таким околностима сваки би му други уставни старешина владе одговорио: Sonst haben's keine Schmerzen? Ал' Ристић изјави, да ће у свако доба чим се ко нађе из опозиције, који би се подухватио, да уговори бољу конвенцију, уступити и препоручити пријављеника владаоцу. На тај позив одговорила је опозиција мртвим немилом.

Сад на Стевчино писмо.

То је „Посланије ка Галатом“ сваког изненадило, но је год познавао прошлост, искуство Стевчино и његову — писменост. Но највећма је ражљутила самога кнеза беспримерна безобзирност, којом се дело, што му је сам кнез председавао, жигоше као противно династији. Како је неоправдано хвалисање Стевчино са династичким чуством, чуо сам од једног старца посланика из моравске долине, који ми причаше овако:

„Да је било по Стевчи, никад се кнез Милош не би вратио у Србију. Та није он смео ни да дође у скупштину 1858-е, а ја сам први био који сам викнуо у тој скупштини: живео кнез Милош Обреновић! Састависмо депутацију Стевчи, те га позвасмо, да и он пристане, те да позовемо кнеза Милоша. Колико нас је муке стало докле га наговорисмо! А сад се нашао он да брани династију код живог Обреновића, кад је најмање опасности!“ Тако старац из већине. А мањина? Разуме се, да је ликовала. Само један, поп Новак Милошевић, одлучан опозицијонар, ал врло разборит човек, а при том једини карактер у друштву му, старо-римског, скоро катонскога калибра, коме је и г. Ристић у више прилика своје поштовање изјављивао, само је он негодујући, изјавио: „јесте ли видели, шта учини ..... (овде је придев, који изостављамо У.) памет једнога старца.“ Било је више сведока, што су чули ту осуду. Па чујем, да му се сад и сами они ругају, што су писмо написали и поднели му га на потпис. На интерпелацију, како могу са Стевчом парадирати у тој ствари, у којој се старац не разуме, одговарају смешећи се: „Па како да се не разуме, кад је био министар грађевине!?“

Него ликовање мањине не потраја дуго. Чим дознадоше за телеграм, којим кнез укори старца због неуставног увлачења династије у дискусију, „облекоше сја в ризи сјетованија.“

Остављам у осталом вама, да ову ствар из даљине ваше објективности, или, ако хоћете, из објективности ваше даљине, дубље промотрите и да са гледишта опште српског овај жалосни појав, овај озбиљни, очевидни патолошки симптом нашег политичког и друштвеног стања разложите и, ако можете, да му предложите лек.

У Босни маја 1880 год. Мислимо биће познато штованим читаоцима „Заставе“ како је названи у устанку војвода Голуб Бабић послије аустро-угарске окупације Босне постао владиним повјереником-комесаром у бихачком округу. А неће зимус и његов је брат Станко Бабић од високе земаљ. владе у истом чину за округ бањалучки именован. Па кад је Станко на место опредјељења стигао, заишао је одма по селима, да одређену задаћу обавља. На име стао је народ с једне стране упућивати а с друге стране плашити и застрашивати. Почео ie дакле казивати народу у неколико, шта да чини и како да се влада и у корјену угушивати свако ма и најправедније било, незадовољство. Да боме, у том кораку придобио је доста људи, који се подухватише, његов рад потпомагати; и то људи, који се због незнања могоше повести или који се дадоше на масну удицу намамити. С тога је и по његовом одласку у Србију — када је и Голуб онуда пропутовао за Сарајево — за рад фамилија, неки — проглашени усташ Лаво Вучковић, који је преко цјеле зиме у шуми боравио, био од сељака у Кукуљанима пријеваром ухваћен и предан војном суду у Бањалуци који га по војничком закону баш на чисти понедељак даде мушкетати. — Иза тога одма је и Станко из Србије дошао с породицом. Па није се честито ни смирио а камо ли одморио, него је таки заишао проповједати простом нашем свијету, како је, кад је у Србију отишао, био са кнезом, који је поздравио народ босански да се престане више у Србију и у Русију уздати, јер му помоћи није; већ да се подложи Аустро-Угарској држави која ће бити у стању у свачем помагати народ босански. И тако се то говори и телали по народу, док се народ разним злим начинима упропашћује нарочито од бегова и њихове трећине. И тим путем, да како, хоће да се престави том народу који се у боље узда, и који се као ђоја поводи усљед агитација, да нема куд камо него нека приклони главу и мирно слуша мучну и жалосну пресуду: „Нек ти сад Рус помогне!“

Заиста врло је жалосно стање у Босни. И сваким даном постаје горе. С дана у дан постаје више жалосника који или у гору бјеже, или иначе бједе и невоље допадају, или од глади умиру или којим другим начином живот скончавају. Па је тешко кад човек види да су то дјела, из који сљедује или савршено упропашћење овог јадног народа, који је крив што је жив, или да се морално и материјално до тог стања доведе да, ако и на даље устраје — немогне својим захтјевима, дужностима и потребама одговарати, него да остане слијепо оруђе за употребу у вјерским или народносним начелима, којекаквих фанатика. — Истина у овим ретцима није нам намјера — а баш нијесмо ни вјешти — да разлажемо на дугачко и на широко садање околности, али нам спада у дужност да уповоримо на то обвезане који су ма у чему било позвани да бдију над овим народом и да га заклањају или руководе, или упућују, и да изнесемо свијету на виђело макар $^1/_{1000}$ тал од онога, што се у Босни збива. Та за мила бога, ваљда има људи?!

Ми како видимо, нова земаљска влада, која је и постала зарад тога, да у овој земљи створи боље прилике и уреди разуман али на истини и правди основан одношај становника, ни из далека се не приближује, и не наличи изведењу справом очекивани нужни установа. Шта више поступак в. нове зем. владе — која по старом адету равноправност и правду народу босанском дјели преко занешени Хрвата који су готови и с ђаволом у ортаклук ступити само да српском имену стану на главу — јасно свједочи да нова влада, која може бити напредна и цивилизована, праву потребу народа у овим покрајинама не разумије или неће да разумије или се даје обманивати; иначе неби било могуће да влада услове народног опстанка односеће се унапређењу становништва а с тим и за њу лепше будућности, не узима у обзир и према времену и приликама не употребљују на корист ове земље, овог народа па и своју. До владе стоји. И ова у интересу напретка и човјечности морала би потражити прави узрок народног незадовољства и у клици га разумним начином угушивати, а не нипошто и никако својим положајем стварати незадовољства и присиљавати јадни народ да прије времена тражи иввјесну смрт и пропаст. Народ је прост али је добар. Он зна уважавати и на добродјетељи благодаран бити али умије нечовјечно поступање и неправду мрзити и презирати. С тога владини тајници, а има их тма и тушта, ако раде по напутку с више, бесавјесно раде и лудо играју се кад се служе простим и подлим обманама, страшњама и лукавим подметањем да народ заварају, да поштене људе улове, да народу оно омразе, што он и срцем и душом — без икаква подстрекавања, као што зли непријатељи веле агитације — цијени, поштује и љуби. Таким средствима и тако ниским начином служе се оне личности, које су према влади обвезане и којима је стављено у задатак, да народ с владом у зближење доводи припремајући пут савршеном спојењу ове земље круновинама аустро-угарске монархије, у времену кад се земљорадник и даље сматра као робље спаија; кад се свакојаким средствима сатире; кад се црквено-школска самоуправа финим начином а под што-каквим изговорима уништава; кад се људи безаворно и безочно као агитатори некви и као узурпатори у свом раду пометају и називају опасним итд.

На послетку да кажемо коју о трећини, десетини, управницима и осталим порезима.

У нас вам је што се тиче трећине као и прије. Само што се разликује у том: што су прије саме спахије побирале трећину а данас им власт стоји на расположењу; те ови и изгоне мак на конац.

Десетина је што год још у свијету нечувено. Није то десетина него — шта мислите? — скоро половина; и још више. А и узима наопако. Стара се десетина по три четир пута увећа док се плати. Да, то је интерес. Па онда ако није ко у стању да исплати десетину, а нема ничега да се ексекуцином намири држава, вели се да ће се ока куруза на јесен рачунати по 28 н. Друго ће бити скупље. А шта вам има кукавни тежак који се по туђем огњишту потуцао толико година и кога су турска насиља у лико и у опуту дочерала? У истини нема ништа. Ни у шта се уздати неможе. И то је узрок, невоља, са које људи бјеже, остављају своје пријатеље и породицу и у гору се одмећу, да тамо бар један часак слободна и мирна живота проведу. Влада се пак нестара нити јој је брига да те грдне и жалосне препрјеке и тешкоће савлада нити да тешки положај пропалих земљорадника олакша.

Управници су у нас већином таки људи, који с презрењем вас остали свијет гледе а себе као за нешто надмоћније сматрају и држе. Они су вам горди, охоли и сувише лукави. И док би их био у стању вјерно карактерисати, требало би више времена и простора а то није нужно. То не велим за све, него за већину.

Неки порези и прирези који се сваким даном купе тако су чести, да кад би се имало шта давати неби човек ништа друго ни радио него само плаћао и то на све стране. Они највише одају онуда куда се и усташ који налази. Па ватају и оне сељаке код којих усташ силом извуди хране. У таким приликама не фали: „Нек ти сад Рус помогне.“

Тиса-Сент-Миклош 28. маја. 6. о. м. је обављен овде избор свештеника. Од два кандидата изабран је г. Аксентије Белеслин, дотадањи капелан и администратор парохије. Избором својим поклонила је општина г. Белеслину своје поверење с пуним правом. За 20 година свога капе-

лановања заузимао се он увек, са родољубивим пожртвовањем за ствари наше црквено-школске општине и ми можемо с радошћу констатовати факт, да је данас г. Белеслину уз припомоћ више родољуба испало за руком, да нашу општину материјално толико осигура, да се са интересом општинске имаовине исплаћује и учитељ и свећеник, а намирују се и сви остали трошкови око школе и цркве. Но све то још не даје довољно гаранције за сигурни опстанак наше црквено-школске автономије. Нужна је још и добра воља којом ваља да вршимо све дужности наше у опсегу те автономије, па да можемо с мирном савешћу погледати у будућност. Али с отом добром вољом као да не стоји најбоље код нас. Неки наши црквено-школски поглавари (за сада нећемо излазити с именима на јавност), претпостављају своје личне интересе и заћевице интересу општинском. И тако са ти лични заћевица патимо и ми од оне опште болести, да нам се учитељ редовно не плаћа. И то је тим жалосније, што имамо од куда плаћати. А поред идиличног неата наши виши власти, шта је природније, него да је учитељ принуђен био притицати политичној власти ради свог ужитка. Тиме ми дајемо прилике политичној власти, да се меша у наше ствари, а то је први корак — комуналисању.

Ми дакле искрено и пријатељски позивамо наше поглаваре, да гледе како ће угушити зло док је још у клици, ако мисле, да им буде светао обрав на српском дивану!

Вести из народа.

— Из дописа из **Оточца** од 21. маја само толико саобштити можемо, да по допису на дан цара Константина и Јелене у Врховинама није било литургије, него да је парох за време литургије шетао око цркве, као што допис каже, „на чудо цјелом сајму“. Даље се пише: „Свака црква има свој храм, (збор). Почетком сваке године, одреди прота, ће ће који свештеник служити, ће ли који проповједати. Тако лане (икарачки парох) Љуботина би одређен па велику госпоју служити у Дабру. Не хтеде ићи у Дабир рећи: „благословено царство“, него дође у Оточац тужити“ и т. д. Оволико се односи на јавну службу — друго је лично и приватно, те изостављамо.

— Из **Ковина** добили смо подужи допис о односају тамошњег пароха К. спрам обштине, и већ због дужине ни смо га у стању сасвим саобштити, него из среде вадимо оно, што се на јавну службу односи. Навађа се, како је обшт. одбор одпустио црквењака, поставио другог, но како се овај пароху није допадао, те се наставља:

У недељу кад је било време св. литурђије, за звони један пут и за тим одма и други пут, али трећи пут не чу се. Еле скупило се неколико благочастиви и побожни христијана у свети храм и чекају на одпочетак св. литургије. Но дуго су чекали, до близу 11. сахата, али у св. храму влада тишина, само се чује г. свећеник, где шапуће с неким у десној певници, и најпосле, по дугом чекању, приступи г. Тодор г. свећенику, напомињући му, да одпочне свету литургију, на које г. свећеник одговори: „Не ћу да служим св. литургију, док црквењака из цркве неуклоните“! На то њему г. тутор чудећи се, учтиво одговори, да то нигда није било, да се православни христијани из светог православног храма изтерају и да то никако не пристоји христијанину ни да помисли, а мање још да тако што изрекне, и повтори своју молбу и други и трећи пут, но г. свећеник остаде при своме мњењу, и г. тутор удали се на своје место. Кад су видели и чули присутни, да г. свећеник не ће да одслужи, напусти један део од њих свети храм.

Ово незаконито поступање г. свећеника, дало је повода великом обштем огорчењу. Да је овај народ мирољубив, види се из тога, што су поједини г. свећеника овако световали: Наши су покојни г. свећеници с овим мирним народом врло љубавно и братински живели, за које су они велику награду то јест: поштовање имали. — На то г. свећеник овако одговори: „А шта је мени до тог света стало, који мене треба, мора да ме тражи“. — Жалостан је овај изрек, а јошт је жалосније по ову опћину, кад помисли, да г. свећеник притежава плату годишњу од 800 фор. у готовности, слободан и врло одговоран стан, једну сесију ораће земље прве класе, и других грдних прихода на уживање. Па тако изразити се: „Шта је мене стало до тог света“!

Нови Сад 31. маја. „Еленер“ је донео чланак о царевом путу у Ческу и Праг, и тим поводом о односају Немаца и Чеха и у том чланку има ово место: „По повраћењу нашег устава оживила би у нас народносна борба можда у већој мери (него у Аустрији) да ми нисмо похитали, да на други начин, него Аустро-Немци огорчене борбе предупредимо. Наш народносни закон има заиста велике погрешке (под погрешкама разуме тобожње уступке „народностима“ јер наставља): главна му је погрешка, да је државну мисао народностима жртвовао. Али ми смо практична раса. Ми смо разумели у пракси поправити аномалије (неправилности) више него једног закона.“

Ево дакле властитог признања официјозног мађ. листа, да се и оно, што је народностима тобоже дато, у пракси, и праксом, као што „Ел.“ каже поправља, т. ј. народностима одкида. Куд ће бољи и већи доказ од тога? А кад „Ел.“ сам каже: „више него један закон“ — ту је осим народносног и школског закона, и закон о нашој народно-црквеној автономији, који се „у пракси поправља“, т. ј. сузбија „натраг тумачи“.

На тврдњу „Ел.“-ра: „да су се облаци народносни заплета на зренику јавнога живота развукли“ — примећавамо само да се то можда њему са његовог гледишта тако привиђа, и да се напослетку привидно развучени облаци с друге стране могу збијати у — црну тачку.

— Извештени смо, да је нашим црквеним обштинама, односно њиним председницима у Срему на ономе путу, куд ће „администратор“ пролазити, од стране политичне власти наложено, да и како да дочекају „администратора“. Као што чујемо, пратиће га дотични политични начеоник срезки на томе путу. И то ће се онда назвати: своје- и добровољни дочек!

— „Школски лист“ јавља, да је у предлогу за уређење срп. нар. школа, који је од шк. савета упућен на претрес и мнење анкетној комисији, одређен минимум учитељске плате у местима са мање од 300 за школу обавезне деце 400 фор., а у местима са више од 300 за школу обавезне деце 500 фор.; уз то иде свуда стан или станарина и зимни огрев, а на селима или селиштима још и врт од ½ јутра добре земље. Сваком народном учитељу припада у трипут петогодишњица по 10% од његове редовне плате. Помоћницима одређена је плата од 250 и 300 фор.

Обавезност деце за школу по салашима као и оне деце, која у суседно село морају ићи у школу, и слабе деце почиње и свршује се са једном годином касније, али и траје у толико дуже.

Настава у народним школама дели се на нижу, вижу и повторну. Нижа траје 4 године, виша обавезно две године а повторна у Угарској 3, а у Хрватској 2 године. Нижа се настава бави само са основним знањима, а у вишој се предају реална знања, виши рачуни, основи геометрије и т. д.

Више народне мушке и женске школе састоје се из 4 разреда, а у њих се примају ученици и ученице по свршетку нижега течаја, а они, који су већ у тој школи вишу наставу уживали, по мери знања и способности примају се у други или у трећи разред више народне школе.

— Из будапештанских листова дознајемо, да је 27. маја пред поротним судом у Араду расправљана преска парница Вел.-кикиндског варошког представништва против Леополда Јокла, уредника немачких „Вел.-кикиндских новина“. Из питања, што су поротницима од стране суда стављена, видимо, да се ствар тиче неке потворе, којом уредник мора да је увредио варошко представништво. Оптужник је једногласно проглашен невиним и тужитељ осуђен на наплату трошкова. Државни тужилац пријавио је нулитет. Не знамо, у чему је ствар, али они „бурни ељени,“ којима је — као што дотични извештаји изреком додају — пропраћено проглашење пресуде, јамачно су изливи „пријатељских“ осећаја спрећу тужитеља, који је, зна се, какве народности. Надамо се од својих пријатеља из Кикинде, да ће нам саопштити, у чему је ствар.

— Овдашња српска црквено-школска општина имаће сутра ванредну главну скупштину, на којој ће бирати новосадско-протопресвитератског капелана. Данас после под не биће скупштинска конференција ради исте ствари.

НОВИЈЕ.

— „Аж. Ава“ јавља, да је кнез Никола отишао у Подгорицу, да прегледи тамошњу војску.

— Као што бечким „Нем. нов.“ из Скадра јављају, Миридити су сви отишли из Туза, и то у след распре међу католичанским и мухлмедовским шефовима лиге. Први хоће Пренк-Биб-Доду за кнеза автономне Албаније, други кандидују Али-пашу гусињана. — Енглески консуо Грин отишао је с Цетиња у Подгорицу и одатле ће у Тузе и Гусиње.

— „Пол. Кор.“ јављају из Скадра, да Ходо беј заповеда Арбанасима, што су скупљени око Туза; под њим је кнез Пренк Биб Дода, који је шеф полиције у Скадру. Неслога међу католичким и мухамедовским Арбанасима једнако влада, а створена је највише тим, што мухамедовци католицима нису дали, да се наоружају енглеским пушкама. Свако је уверен, да ће арбанашко подузеће због неслоге им пропасти.

— Иста „Пол. Кор.“ јавља, да је 26. и 27. била у Цариграду конференција заступника, у којима је нацртана нота, што ће се Порти поднети. 28. требала је опет бити седница, на којој би се већало о саставу ноте, ма да један посланик још није добио подробне инструкције.

— Румунска влада наредила, да се у силистријском крају Добруџе концентрише војска. „Демокр. Национала“ вели, да та војска треба да држи јак кордон спрећу бугарске границе, јер у пограничким бугарским областима немир влада.

— Заступници неких великих сила полузванично јавили грчкој влади, нека буде спремна, да после берлинске конференције добије позив, да Грчкој уступљено земљиште посеће војском. Трикуп је одговорио, да се 12.000 момака јака грчка војска за 20 дана може мобилисати и на 35.000 људи појачати.

— Француска маринска дивизија одбродила из Пиреја у Бешички залив, где ће се и енглеска и талијанска маринска дивизија искупити.

— „Н. сл. Пр.“ јављају 29. из Лондона, да су тога вечера очекивали врло важну буџетску беседу од Гледстона. Гледстон хоће да смањи царину на страна вина, што би добро дошло Француској, Шпањолској и Португалској. Ове би опет Енглеској због тога учиниле неке царинске и трговачко олакшице.

— Народна конвенција у Чикагу при 36 гласању означила Гарфилда за председничког кандидата северо-америчке републике. Гарфилд се примио кандидатуре.

Уредништву су достављене ове књижевне и књижарске невине:

— **Шематиза** м православне епархије далматиписке за годину 1880. У Задру. Печатња Ивана Водицке, 8-ина 31 стр.

— **Употреба** руске рачунаљке у основној школи. Упутство за народне учитеље. По немачком илрадију Мита Нешковић, учитељ. Издања српске књижаре браће М Поповића у Новоме Саду. 1880. На 8-ини 27 стр. и 2 Л. Цена 15 новч.

Разне белешке.

(Несрећа на Дунаву.) Локални пропелер Кајзера и Хефнера, што вози између Н. Сада и Каменице, узима по кадшто да одвуче до горњих дунавских воденица по коју воденичарску дерегљу, натоварену џаковима, које иначе вуку воденичарски момци уз воду. О Спасову дну у 3 сахата по по дне повуче исти пропелер „Нимфа“ једну таку дерегљу, на којој је било до 30 џакова жита и четир воденичарска момка, и није одмакао ни неколико стотина метара од своје станице уз воду, када талас, што га баца сврдло пропелера валије дерегљу, да се иста нагло потопила и терет свој изврнула. Сва четири воденичара пливаше Дунавом, вичући за помоћ. Преплашена публика довикне капетану пропелера да заустави машину и пошто је пропелер стао, није капетан могао да похита утопљеницима одмах у помоћ својим чамцем, јер му весла нису, као што је пропис, стојала у чамцу, нити су се у оној забуни одмах нашла. Међутим су момци г. Ј. Мачванскога похитали чамцем топећим се воденичарима у помоћ и сретно их све спасли. Изврнута дерегља ухваћена је испод моста; пропало је жита у вредности од 300 фор. Пропелер је овим догађајем преплашену публику своју после по сахата закаснења одвезао у Каменицу.

(Погреб руске царице Марије.) Тело царичано пренесено је 26. маја из „дворца“ (зимње палате царске) у Петро-павловску тврђаву. Ма да је било непогодно време, света је било и пак непрегледно. Сви доксати по домовима, фењери, ограде на мостовима — све то беше црно застрто. Непрегледни спровод раздељен је био по програму на 80 група. Док је спровод ишао, сваког је минута избачен по један топ са града. У саборној цркви сандук су носили цар, велики кнезови и страни принчеви, па по што су га на постоље спустили, митрополит очита опело. У спроводу јахао је цар на коњу за сандуком у униформи царичиних кирасира и с огртачем о бедрима. Царевић је ишао пешице. Лево уз цара јахао је велики кнез Никола, за царем немачки престолонаследник, такођер у огртачу. Испред дворског моста цар сјаше с коња. Кола с небом, на којима је сандук био, била је сва покривена златом и белом свилом. Спровод је трајао пун сахат. Прексутра дан, 28. погребено је мртво тело царичино. Од страних принчева беху на погребу: немачки престолонаследник, надвојвода Виљем, војводе единбуршки, Сахсен-вајмарски и Мекленбург-шверински, кнез бугарски и принац хесенски и заступници страних владалаца.

Опомена.

Изгубило ми се пуномоћије са мојим потписом. Ако би ко хтео, да то пуномоћије употреби за куповање, инкасовање или друге какве цељи, изјављујем овим, да исто не важи.

Симон Кајзер,
Митровица.

Нови Сад, јуна 1880.

П. н.

Својевољно новосадско грађанско ватрогасно друштво слави 17. (29.) јуна 1880.

осмогоднњи дан свог опстанка

у варошкој (футошкој) шуми, на што се најучтивије позивају сви почасни и потпомагачи чланови, грађанске и војничке власти, задруге и грађанство Новога Сада, Петроварадина и околине.

Они п. н. гости, који мисле учествовати на

ОБЕДУ

што ће бити у 1 сах. у по дне, добијају карте по 2 фор. од особе код господе браће Вагнера до 15. (27.) јуна о. г.

Приређивачки одбор.

БЕРГМАНОВ
САПУН ПРОТИВ ПЕГА
одстрањује подпуно сваковрсне пеге. Комад 45 новч. у апотеци М. Максимовића у Н. Саду.

Курс бечке берзе 31. маја (12. јуна.)

5% металица	73.90
5% народног зајма	74.10
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.52
Наполеондори	9.33
Немачке марке	57.70

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Смрћу Данице Јулије Ползовић упражњено је место учитељице у Ст. Футогу.

Са овим звањем скопчана је годишња плата од 400 ф. а. вр. за пофторну школу 50 ф. слободан стан и два хвата тврдих дрва или 24 ф. за њих.

Свака која жели на исто место компстирати нека своје молбенице председништву поднесе најдаље до Петрова.

У Ст. Футогу 27. маја 1880.

КОСТА ШИЈАЧКИ, перовођа. НИКОКА ЈОВАНОВИЋ, председник. 2—3

Српским православним црквеним општинама.

Част ми је до знања ставити Вам, да сам моју радњу с црквеним оделом, у свиленим и вуненим као н. пр. за одежде, небо, петрахиље, путире, налоње, велике литије, велике мале и обичне барјаке, стихаре, и све што истој потреби принадлежи.

Као и за гг. свештенике горњим и доњим хаљинама и сваке потребне боје појасевима, шеширима, ћелепушима и т. д.

А уз то сваком мануфактурном као чојом, платном, помодном и курентном робом из првих производа богато снабдевен.

Писмене наручбине неодложно се одправљају. Цена је умерена а послуга тачна.

С поштовањем
Г. Георгијевић
1—1 код „златне диње“ у Н. Саду.

КАСЕ

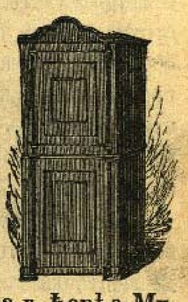

по најновијој америчкој системи, сигурне од ватре и похаре из фабрике

ФЕЛИКСА БЛАЖИЧЕКА
У БЕЧУ

у солидности и квалитету израде не уступају ни једној до сада познатој фабрики, а у цени знатно јефтиније.

Наручбине прима и отправља г. Ђорђе Милићевић, трговац у Бечу, **Lazenhof**, код кога се могу мустре видити и цене сазнати. 4—

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и и трајно индиски екстракт. Због изврсности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити у Новом Саду само код г. **Д. Коде**, у Панчеву код **В. Х. Графа** апатекара у флашама по 35 н. **G Bäuchler.** 3—

За 14 дана

растера оригин. **Pasta-Pompadour** од **Dr. Rixa** сваку нечистоту са лица као: пеге, црвиће богињава места, црвен са носа. Од ове пасте будлице финије. Продаје се под гаранцијом, у случају да ова паста не дејствује враћа се новац без замерке. 1 покал заједно са упутством за употребљавање 1 фор. 50 нов. код Wilhelmine Rix удове Dr. Adalberta Rix Wien. Stadt, Adlergasse 12, I. Stock. 4—6

Позив на учествовање

Основали смо велику contremine-консорцију са

угарск. златном рентом

(Speculation à la baisse) где сваки по вољи учествовати може. За сваки номинални 1000 фор. угарске златне ренте сматрамо своту од прилике 40 ф. у готовом или у папирима од вредности за довољно; за провизију и courtage рачунамо само 50 н. на 1000 ф. (код те спекулације нема никакви други трошкова). Сваки удео посебно се уређује. Поближе обавештаје и опширније разлагање ове спекулације, њезин ток, време почетка, и закључка садржава уводни чланак „угарска златна рента“ у бр. 5. „Leitha“ часопис за народно привредне интересе, који се поред захтеваног обавештаја — франко и бадава — шаље.

Наручбине за ц. кр. берзу
за све врсте спекулације
тачно и дискретно уз врло умерену провизију 1—10
Bankhaus „Leita“ Wien Heidenschuss 1.

РАСПРОДАЈА.

Због препуњено великог стоваришта летњих мушких, женских и дечијих хаљина, одважио сам се сву ову робу **далеко испод производне цене распродати.** С тога је у интересу сваког купца о истинитости овог уверити се у трговини

Мориц Бауера,
1—6 у Новоме Саду, главна улица бр. 857. до златне звезде.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.